

Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Craffu ar y Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2015 – 2016 – y Gweinidog

Cymunedau a Threchu Tlodi

CYPE(4)-25-14 – Papur 1

1. Cyflwyniad

Mae'r papur hwn yn rhoi sylwadau a gwybodaeth i'r Pwyllgor ynglŷn â'r cynigion a amlinellir yn y Gyllideb Ddrafft a gyflwynwyd ar 30 Medi 2014 ar gyfer y rhaglen Plant a Phobl Ifanc yn y dyfodol. Mae'r gyllideb ar gyfer y maes hwn yn rhan o Brif Grŵp Gwariant Cymunedau a Threchu Tlodi.

2. Cefndir

O'i gymharu â'r cynlluniau dangosol a gyhoeddwyd ar adeg Cyllideb Derfynol 2014-15 mae cyfanswm y Terfyn Gwariant Adrannol ar gyfer Prif Grŵp Gwariant Cymunedau a Threchu Tlodi wedi cynyddu £20.54 miliwn yn 2015-16 i £737.44 miliwn.

Mae hyn yn cynnwys gostyngiad o £11.41 miliwn, i £342.074 miliwn, yn y Terfyn Gwariant Adrannol Adnoddau sef symiau a drosglwyddwyd yn ôl i Gronfeydd wrth Gefn. Mae'r gyllideb Cyfalaf hefyd wedi gweld cynnydd net o £32 miliwn, i £395.4 miliwn, ar ôl dyrannu £2 miliwn o'r cronfeydd wrth gefn canolog i gefnogi datblygiad safleoedd Sipsiwn-Teithwyr newydd a chynnal a chadw safleoedd Sipsiwn-Teithwyr sydd eisoes yn bodoli, a £5 miliwn ar gyfer y Cynllun Benthyciad Gwella Cartrefi.

Mae'r tablau ariannol cryno canlynol yn dangos yr effaith gyffredinol ar gyllideb sylfaenol Terfyn Gwariant Adrannol Cymunedau a Threchu Tlodi.

Tablau Ariannol Cryno:

Prif Grŵp Gwariant Cymunedau a Threchu Tlodi	2014-15 Cyllideb atodol	2015-16 Cynlluniau Dangosol Cyllideb Derfynol wedi ei hailnodi	2015-16 Newidiadau	2015-16 Cynlluniau Newydd Cyllideb Ddrafft
	£000	£000	£000	£000
Terfyn Gwariant Adrannol Adnoddau	353,933	353,484	-11,410	342,074
Terfyn Gwariant Adrannol Cyfalaf	386,820	363,420	32,000	395,420
Cyllideb Sylfaenol y Terfyn Gwariant Adrannol	740,753	716,904	20,590	737,494

O fewn Prif Grŵp Gwariant Cymunedau a Threchu Tlodi, mae'r effaith benodol ar y gyllideb Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd wedi ei chrynhof yn y tabl ar wahân hwn.

Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd	2014-15 Cyllideb atodol	2015-16 Cynlluniau Dangosol Cyllideb Derfynol wedi ei hailnodi	2015-16 Newidiadau	2015-16 Cynlluniau Newydd Cyllideb Ddrafft
	£000	£000	£000	£000
Terfyn Gwariant Adrannol Adnoddau	125,613	127,413	-969	126,444
Terfyn Gwariant Adrannol Cyfalaf	8,000	2,000	4,950	6,950
Cyllideb Sylfaenol y Terfyn Gwariant Adrannol	133,613	129,413	3,981	133,394

3. Trosolwg o'r Gyllideb

Nod gyffredinol yr Adran Cymunedau a Threchu Tlodi yw uno'r gwaith y mae Llywodraeth Cymru a'i phartneriaid yn ei wneud i drechu tlodi a sicrhau ansawdd bywyd mwy teg, mwy cynaliadwy a gwell i gymunedau, teuluoedd ac unigolion, ar hyn o bryd ac yn yr hirdymor.

Mae'r portffolio yn gweithio i atal tlodi, helpu i godi pobl allan o dlodi a helpu i ddatblygu cymunedau cydnerth lle y mae teuluoedd ac unigolion yn gallu cael gafael ar y cymorth y mae ei angen arnynt.

Rydym yn cynorthwyo plant i gael y cychwyn gorau mewn bywyd ac yn cefnogi teuluoedd. Ein nod yw sicrhau y bodlonir un o'r anghenion lles sylfaenol – cael cartref da - yn enwedig i bobl na fyddent fel arall yn cael eu cynnwys yn y farchnad dai. Rydym yn gweithio gyda chymunedau yn ein hardaloedd mwyaf difreintiedig ac yn buddsoddi ynddynt i wella eu lles cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol. Rydym yn cymryd camau i ymwreiddio cydraddoldeb, gan gynnwys hawliau plant a phobl ifanc, ym mhob rhan o Lywodraeth Cymru a'r sector cyhoeddus; ac yn cefnogi'r trydydd sector i chwarae ei ran wrth gyflawni'r canlyniadau yr ydym yn gweithio tuag atynt ac yn dymuno eu gweld yng Nghymru.

Mae gan yr Adran nifer o flaenoriaethau penodol sy'n adlewyrchu'r Rhaglen Lywodraethu, ac yn cynorthwyo i'w rhoi ar waith, a chaiff llawer ohonynt effaith uniongyrchol ar blant a phobl ifanc:

- cefnogi teuluoedd a phlant, yn enwedig trwy gynlluniau Dechrau'n Deg a Theuluoedd yn Gyntaf;
- trechu tlodi a hybu cydnerthedd cymunedau gan gynnwys Cymunedau'n Gyntaf;
- darparu cartrefi fforddiadwy, diogel a chynnes i blant a theuluoedd trwy ein Rhaglen Grant Tai Cymdeithasol;
- gwella ansawdd y stoc tai cymdeithasol yng Nghymru trwy ein rhaglen Lwfans Atgyweiriadau Mawr;
- adfywio ein trefi a'n cymunedau trwy Leoedd Llewyrchus Llawn Addewid;

- darparu cymorth trwy ein rhaglen Cefnogi Pobl i alluogi pobl i fyw yn eu cartrefi eu hunain yn hirach;
- lleddfu effaith y diwygiadau i'r gyfundrefn les;
- cynyddu cynhwysiant ariannol a digidol, gan gynnwys y Gronfa Cymorth Dewisol ac Undebau Credyd;
- sicrhau bod mwy o ddarpariaeth chwarae a gofal plant fforddiadwy o ansawdd da ar gael;
- hybu hawliau a chyfranogiad plant a phobl ifanc;
- hybu cydraddoldeb a chynhwysiant;
- cefnogi datblygiad y Trydydd Sector a gwella ei berthynas strategol â'r Llywodraeth.

4. Rhaglen Lywodraethu

Wrth ddrafftio ein cynigion ar gyfer cyllideb 2015-16, rydym wedi mabwysiadu dull sydd wedi'i seilio ar ganlyniadau, gan sicrhau bod ein dyraniadau ariannol arfaethedig yn adlewyrchu ein *Blaenoriaethau ar gyfer Cymru*, gyda phwyslais ar drechu tlodi trwy weithio ar y cyd â'n partneriaid i wella dyfodol ein cymunedau ledled Cymru. Mae'n ataliol o ran natur, gan ystyried y tymor hir a gweithio gyda chymunedau.

Yn benodol, mae Camau Gweithredu Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd yn cefnogi nifer o raglenni allweddol gan gynnwys Dechrau'n Deg a Theuluoedd yn Gyntaf, sy'n canolbwyntio ar gynorthwyo plant a'u teuluoedd. Yn 2015-16 byddwn yn buddsoddi £126.4 miliwn (gwariant refeniw). Mae manylion y Llinell Wariant yn y Gyllideb yn Atodiad 1.

Dechrau'n Deg

I Gefnogi Plant, Teuluoedd a Chymunedau Difreintiedig, yn 2015-16 byddwn yn parhau i ddarparu £76.9 miliwn o gymorth cyllidebol i Ddechrau'n Deg, ein rhaglen Blynnyddoedd Cynnar blaenllaw. Hefyd, rydym yn rhoi £4.95 miliwn ychwanegol i'r gyllideb gyfalaf ar gyfer Dechrau'n Deg i'w chodi i £6.95 miliwn. Bydd y cyllid ychwanegol hwn yn cefnogi Dechrau'n Deg wrth iddo ehangu i ddarparu cymorth i ddwywaith cymaint o blant ag y mae'n eu helpu ar hyn o bryd, o 18,000 i 36,000. Trwy ymestyn y rhaglen gallwn sicrhau, erbyn mis Mawrth 2016, y bydd cymorth Dechrau'n Deg o fudd i'r 25% o blant Cymru o dan 4 oed a'u teuluoedd sy'n byw yn rhai o'n cymunedau mwyaf difreintiedig. O ddiwedd 2013-14 rydym eisoes yn cyrraedd dros 31,000 o blant a'u teuluoedd.

Mae'n un o ymrwymadau '**Pump am Ddyfodol Tecach**' y Rhaglen Lywodraethu i ddyblu nifer y plant sy'n cael budd o raglen **Dechrau'n Deg**, ac mae'n fuddsoddiad sydd wedi ei dargedu i gynorthwyo plant a'u teuluoedd yn y blynnyddoedd cynnar. Mae tystiolaeth ryngwladol yn cefnogi'r ffaith bod hwn yn ddull effeithiol o wella cyfleoedd bywyd ein plant mwyaf difreintiedig.

Mae Dechrau'n Deg yn rhaglen allweddol ar gyfer trechu tlodi, a'i nod yw sicrhau bod plant Dechrau'n Deg yn iach ac yn ffynnu; yn abl ac yn ymdopi; ac yn cyrraedd eu potensial. Cyflawnir hyn drwy ddarparu pedwar hawl Dechrau'n Deg i blant dan bedair oed a'u teuluoedd: ymweliadau iechyd gwell, cymorth rhianta, cymorth ar gyfer datblygiad iaith cynnar (yn bennaf ar ffurf raglenni iaith a chwarae) a gofal plant rhan-amser o ansawdd da am ddim ar gyfer plant 2-3 oed.

Ym mis Gorffennaf cyhoeddwyd ail Ddatganiad Ystadegol Dechrau'n Deg sy'n darparu ystadegau allweddol o'r rhaglen Dechrau'n Deg. Mae'r Datganiad yn dangos bod 31,322 o blant wedi cael budd o'r rhaglen yn 2013-14, sydd rhyw un rhan o dair yn fwy na'r ffigur a gafodd fudd y llynedd (23,579) ac mae'n llwyddiant sylweddol o ystyried yr heriau a gyflwynir yn sgil ehangu'r rhaglen. Mae hefyd yn rhagori ar y nifer targed o blant (27,657) a oedd i fod i gael budd o'r rhaglen ar y cam hwn o'r broses ehangu.

Mae teuluoedd wedi derbyn cymorth gwell, a hynny'n gynt, o ganlyniad i'r rhaglen ac mae cyswllt ag ymwelwyr iechyd a gweithwyr proffesiynol eraill Dechrau'n Deg wedi arwain at sicrhau bod rhieni'n fwy gwybodus ac yn fwy hyderus. Mae data gwerthuso'n dangos tystiolaeth o'r holl ganlyniadau uniongyrchol a ddisgwylir o'r rhaglen. Mae hyn yn cynnwys datblygiad iaith, datblygiad cymdeithasol ac emosiynol a chanlyniadau gwybyddol i blant. Roedd canfyddiadau o'r ymchwil ansoddol hefyd yn dangos effeithiau ar rieni o ran ymddygiad rhianta, iechyd a lles a'u canfyddiadau o'r ardal leol. Gwelir tystiolaeth hefyd bod rhai rhieni i blant yn y Rhaglen yn elwa ar gyfleoedd sydd ar gael i ddysgu sgiliau newydd a gwella eu gobeithion o ran cyflogaeth.

Mae mwy o ymgysylltiad â'r gwasanaethau blynyddoedd cynnar yn bwysig er mwyn datblygu'r effeithiau tymor canolig a hirdymor y disgwylir i'r rhaglen eu cyflawni yn y dyfodol.

Mae mwy na 70 o brosiectau cyfalaf 'byw' ar waith ar hyn o bryd, a rhoddir mwy ar waith pan fydd y cyllid cyfalaf ychwanegol wedi ei gadarnhau. Bydd bron i 90% o'r prosiectau cyfalaf 'byw' yn cael eu cwblhau yn y chwe mis nesaf, a bydd gweddill y prosiectau'n cael eu cwblhau yn 2015-16. Mae'r gwaith yn cynorthwyo i wella'r ardal, ac yn aml yn darparu'r unig gyfleusterau sydd ar gael i deuluoedd.

Mae Dechrau'n Deg hefyd yn cefnogi **Twf a Swyddi Cynaliadwy** trwy ddarparu gofal plant rhan-amser o ansawdd da am ddim i blant 2-3 oed. Mae hyn yn rhoi mwy o gyfle i rieni ddilyn hyfforddiant a chael swydd. Mae'r buddsoddiad yn y rhaglen hefyd yn cynorthwyo i greu swyddi yn y diwydiant adeiladu, yn ogystal ag yn y sectorau gofal plant ac iechyd a'r sectorau cymorth teuluol proffesiynol eraill. Amcangyfrifir y bydd tua 740 o swyddi'n cael eu creu trwy ymestyn Dechrau'n Deg.

Cynhelir rhaglen barhaus o weithgarwch gwerthuso ar gyfer Dechrau'n Deg. Bydd gweithgarwch yn y dyfodol yn cynnwys dadansoddiad manwl o'r cyfresi data presennol i archwilio effaith y rhaglen dros amser a bydd hefyd yn cynnwys gwaith astudiaethau achos gyda theuluoedd.

Teuluoedd yn Gyntaf

Mae hon yn rhaglen arloesol sy'n annog yr holl awdurdodau lleol i ddatblygu systemau a chymorth amlasiantaeth effeithiol i deuluoedd, gyda phwyslais eglur ar **waith ataliol ac ymyriad cynnar** i deuluoedd, yn enwedig y rhai hynny sy'n byw mewn **tlodi**. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i barhau â'r rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf yn ystod tymor hwn y Cynulliad a byddwn yn buddsoddi **£43.7 miliwn yn 2015-16**. Mae hwn yn ostyngiad o £1.0 miliwn ar sail cynlluniau dangosol a gyhoeddwyd yn flaenorol ar gyfer 2015-16. Erbyn diwedd tymor hwn y Cynulliad byddwn wedi neilltuo **£183.9 miliwn** i Deuluoedd yn Gyntaf.

Mae'r rhaglen yn ymateb allweddol i **Strategaeth Tlodi Plant** Llywodraeth Cymru ac mae'n cyfrannu'n sylweddol at amcanion y Cynllun Gweithredu ar gyfer Trechu Tlodi. Mae cynlluniau darparu lleol yn blaenoriaethu camau a chymorth i ostwng nifer y teuluoedd sy'n byw ar aelwydydd heb waith; gwella sgiliau rhieni a gofawyr a phobl ifanc sy'n byw ar aelwydydd incwm isel; a gostwng yr anghydraddoldeb sy'n bodoli o ran canlyniadau iechyd, addysg ac economaidd ar gyfer plant sy'n dod o'r cefndiroedd economaidd-gymdeithasol is. Mae prosiectau yn cefnogi amrywiaeth o fentrau gan gynnwys targedu pobl ifanc 16-19 oed sydd wedi ymddieithrio o addysg a hyfforddiant a rhoi cymorth personol i'w cynorthwyo i ddod yn fwy cyflogadwy.

Cynhelir rhaglen barhaus o weithgarwch gwerthuso ar gyfer Teuluoedd yn Gyntaf. Bydd cam olaf ein gwerthusiad terfynol o'r rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf yn cael ei gwblhau erbyn canol 2015 a bydd hefyd yn ystyried a yw'r rhaglen wedi darparu gwerth am arian wrth gyflwyno gwasanaethau atal ac ymyriad cynnar i deuluoedd.

Dwy nodwedd allweddol o'r rhaglen yw'r gofyniad i awdurdodau lleol ddatblygu prosesau asesu ac ymgysylltu sy'n canolbwyntio mwy a mwy ar deuluoedd drwy Fframwaith Asesu'r Teulu ar y Cyd; a darparu cymorth sydd wedi ei gydgyssylltu'n well drwy'r modelau Tîm o Amgylch y Teulu. Mae Fframwaith Asesu'r Teulu ar y Cyd yn asesu cryfderau ac anghenion y teuluoedd mewn sawl maes ac fe'i defnyddir i baratoi cynllun wedi ei deilwra o ymyriadau i gynorthwyo teuluoedd i oresgyn y problemau y maent yn eu hwynebu. Mae Tîm o Amgylch y Teulu yn fodel sy'n uno amrywiaeth eang o weithwyr proffesiynol i weithio gyda'r teulu er mwyn eu helpu i ymdrin â'r gwahanol heriau y maent yn eu hwynebu. Mae Adroddiad Gwerthuso Blwyddyn 2 Teuluoedd yn Gyntaf yn dangos bod modelau Tîm o Amgylch y Teulu bellach yn weithredol ym mhob ardal awdurdod lleol yng Nghymru.

Elfen arall allweddol o'r rhaglen yw swm a glustnodwyd i'w wario ar ddulliau arloesol o wella gwasanaethau i deuluoedd â phlant anabl a gofawyr ifanc. Disgwylir i awdurdodau lleol ddarparu ar gyfer y teuluoedd hyn yn eu holl wasanaethau, ond caiff y cyllid hwn ei glustnodi i sicrhau y darperir ar gyfer eu hanghenion penodol. Yn ôl Adroddiad Gwerthuso Blwyddyn 2 Teuluoedd yn Gyntaf, mae gwasanaethau i deuluoedd y mae anabledd yn effeithio arnynt wedi gwella o ganlyniad uniongyrchol i Deuluoedd yn Gyntaf. Mae'r rhaglen wedi ariannu gwasanaethau newydd, ac wedi arwain at integreiddio a chydgyssylltu gwasanaethau'n well. Mae ymarferwyr bellach yn fwy ymwybodol o'r amrywiaeth o ddarpariaeth anabledd sydd ar gael, a gwerth integreiddio gwasanaethau anabledd â darpariaeth prif ffrwd a darpariaethau eraill.

Mae cefnogi plant, teuluoedd a chymunedau difreintiedig yn hanfodol i amcanion Teuluoedd yn Gyntaf fel rhaglen ar gyfer Cymru gyfan. Mae plant yn gwneud yn well pan fyddant yn byw mewn cartref diogel o ansawdd da, a phan fydd ganddynt berthynas agos, gadarnhaol a diogel â'u mam, tad neu oedolyn allweddol. Nod Teuluoedd yn Gyntaf yw darparu cymorth priodol i deuluoedd i sicrhau eu bod yn hunangynhaliol ac yn gydnerth. Rydym wedi buddsoddi mewn gwasanaethau cymorth i deuluoedd a gwasanaethau uniongyrchol sy'n rhoi'r gallu i blant ddatblygu ac yn rhoi'r cymorth angenrheidiol i rieni ymdopi â sefyllfaoedd teuluol anodd, eu helpu i ymdrin â materion a achoswyd gan dlodi ac i sicrhau bod ganddynt y wybodaeth a'r cyngor priodol pan fydd eu hangen arnynt. Bydd prosiectau Teuluoedd yn Gyntaf, er enghraifft, yn nodi teuluoedd sydd yn y perygl mwyaf o

barhau mewn tlodi hirdymor ac yn targedu cymorth cynnar a pharhaus i'r teulu cyfan er mwyn gwella sgiliau, datblygu dyheadau a gwella lefelau incwm yr aelwyd.

Rydym yn casglu amrywiaeth gynhwysfawr o ddata ar gyfer rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf. Mae ein data diweddaraf yn dangos bod 5,063 o deuluoedd wedi llenwi asesiad Fframwaith Asesu Teulu ar y Cyd a bod 3,387 o deuluoedd wedi llofnodi Cynllun Gweithredu Tîm o Amgylch y Teulu rhwng 1 Ebrill 2013 a 30 Mehefin 2014. Mae ein data hefyd yn ein hysbysu ynglŷn â chwmpas y rhaglen y tu hwnt i elfennau Fframwaith Asesu Teulu ar y Cyd a'r Tîm o Amgylch y Teulu, er enghraifft, yn 2013-14 defnyddiwyd 200 o brosiectau Teuluoedd yn Gyntaf 313,826 o weithiau gan unigolion. Gallai hyn gynnwys unigolion sy'n defnyddio mwy nag un o brosiectau, a/neu sy'n defnyddio prosiect fwy nag unwaith. Mae'r ffigur hwn yn dangos yn effeithiol pa mor sylweddol yw cwmpas y rhaglen.

Er gwaethaf lleihad yn y gyllideb, disgwylir y bydd awdurdodau lleol yn parhau i ddarparu elfennau allweddol y rhaglen. Bydd peth o'r arian yn cael ei arbed trwy ail-drafod y costau gwerthuso. Mae profiad dros y ddwy flynedd ddiwethaf hefyd yn dangos bod alldro referniw fel arfer tua 98% o'r gyllideb. Y nod yn 2015-16 fydd cynnal lefel gyfredol y ddarpariaeth ar gyfer gwasanaethau Teuluoedd yn Gyntaf. Bydd hyn yn cynnwys elfen o or-raglennu er mwyn gwario 100% o'r cyllid sydd ar gael.

Gofal Plant a Chwarae

Mae'r ddarpariaeth yn cynnwys £0.05m o gyllid ychwanegol i gyflawni astudiaeth dichonolrwydd yn 2015-16 i gyfrannu at gynllun tywys gofal plant am myfyrwyr Addysg Bellach yn 2016-17. Bydd gweddill y gyllideb yn cael ei chynnal ar £2.7 miliwn yn 2015-16 o ystyried ei phwysigrwydd fel sbardun polisi sylweddol o ran twf a swyddi ac o ran trechu tlodi. Mae gwerthusiadau olynol wedi dod i'r casgliad ei bod yn hanfodol sicrhau bod gofal plant fforddiadwy o ansawdd da ar gael i gefnogi pobl y mae angen iddynt weithio, neu gael sgiliau er mwyn eu galluogi i weithio.

Mae'r **Rhaglen Lywodraethu**, y Cynllun Gweithredu ar gyfer Trechu Tlodi a'r Cynllun Blynnydoedd Cynnar a Gofal Plant yn cydnabod ei bod yn allweddol datblygu gofal plant fforddiadwy, hygyrch o ansawdd da er mwyn sicrhau bod rhieni'n gallu dilyn hyfforddiant a chael gwaith. Byddwn yn chwilio am gyfleoedd o dan y cylch nesaf o raglenni Ewropeaidd (2014-2020) i gymryd camau yn y maes hwn fel rhan o'n nod i hybu cyfiawnder cymdeithasol a threchu tlodi.

Mae'r gyllideb **Cymorth ar gyfer Hawliau Plant** £48,000 yn llai yn 2015-16. Mae'r gostyngiad yn adlewyrchiad o'r gwaith sydd wedi dod i ben yn naturiol, yn bennaf oherwydd yr ymgyngoriad ar y Cynllun Hawliau Plant sydd bellach wedi ei gwblhau.

Bydd cyllideb **Comisiynydd Plant Cymru** yn cael ei chynnal ar £1.7 miliwn yn 2015-16. Mae hyn yn dangos ein hymrwymiad parhaus i sicrhau bod hawliau plant a phobl ifanc yn cael eu cynrychioli gan y Comisiynydd ac y gall barhau â'i bwyslais penodol ar drechu tlodi a chynghori cyrff llywodraeth a chyrrff cyhoeddus eraill ar y mater hwn.

Mae cyllideb MEIC – y llinell gymorth eiriolaeth a chyngor i blant a phobl ifanc o fewn y gyllideb **Eiriolaeth** – wedi ei diogelu yn 2015/16 gan ei fod yn wasanaeth rheng flaen i blant a phobl ifanc.

5. Gwariant ataliol

Mae gwariant ataliol yn parhau i fod yn thema allweddol yn y portffolio hwn. Mae'n ganolog i'n rhaglenni trechu tlodi, yn benodol y rhaglen Dechrau'n Deg a'r rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf, a'n dull o ymdrin â'r anghydraddoldebau a brofir gan bobl â nodweddion gwarchoddedig. Oherwydd natur y rhaglenni hyn, maent wedi eu hanelu'n gyfan gwbl at ymyriad cynnar ac atal problemau, a'r modd y mae gwasanaethau'n cydweithio ac yn cydweithredu i ddarparu ar gyfer plant a'u teuluoedd.

Mae tystiolaeth yn awgrymu mai un o'r dulliau mwyaf cynaliadwy ac effeithiol yn ariannol o drechu tlodi yw buddsoddi mewn ymyriad cynnar, a'i fod yn arwain at well canlyniadau ar gyfer y plentyn unigol neu'r teulu yn ogystal â lleihau'r angen am ymyriadau drud yn y blynyddoedd dilynol. Mewn gwirionedd felly, dim ond yn y tymor hirach y gellir asesu gwerth am arian o raglenni ymyriad cynnar. Fodd bynnag, mae tystiolaeth ryngwladol eang yn cefnogi'r syniad o ymyrryd yn gynnar. Yn fwy eang, mae'r safbwynt hirdymor hwn yn gyson â'r dull datblygiad cynaliadwy sydd wedi ei ymwreiddio yn y Bil Lles Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru).

Mae rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf, â'i phwyslais amlwg ar **waith ataliol ac ymyriad cynnar** i deuluoedd, yn enwedig y rhai hynny sy'n byw mewn **tlodi**, wedi ei chynllunio i helpu pobl o oedran gweithio gael swydd, ac i helpu plant a phobl ifanc i gyrraedd eu potensial, gan ddod yn llai dibynnol ar fudd-daliadau a gwasanaethau statudol eraill o ganlyniad.

Bydd Dechrau'n Deg, a'i nod o wella cyfleoedd bywyd plant o **rai o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig ledled Cymru**, yn cael effaith gadarnhaol hirdymor ar yr economi, nid yn unig oherwydd y canlyniadau i blant, ond hefyd o ran y **gwariant ataliol** a'r gostyngiad cysylltiedig yn yr angen am wasanaethau mwy dwys a drud y byddai angen eu darparu fel arall. Gall y rhaglen hefyd gefnogi gwell cydlynid cymdeithasol a datblygiad cymunedol, yn enwedig pan wneir cysylltiadau â chymorth arall fel sydd ar gael trwy Gymunedau yn Gyntaf.

Bydd gwasanaeth ymwelwyr iechyd gwell ar gael i fwy o bobl yn sgil ehangu'r rhaglen, gan gefnogi ein blaenoriaeth o wella **lechyd a Lles** drwy **fuddsoddiad ataliol** mewn ymyriadau cynnar. Ceir cymorth ychwanegol i'r gwaith o godi safonau iechyd trwy raglenni rhianta Dechrau'n Deg, megis 'bwyta'n iach' sydd â'r nod o leihau gordewdra, a thrwy gymorth wedi ei dargedu i sicrhau bod mwy o blant yn cael eu himiwneiddio.

Mae swyddogaeth y Comisiynydd Plant o ran craffu ar y llywodraeth a sicrhau bod deddfwriaeth, polisïau a phenderfyniadau yn darparu'r canlyniadau gorau i blant, pobl ifanc a'u teuluoedd eto'n rhoi pwyslais mawr ar **gamau ataliol**. Yn yr un modd, mae ein dyraniadau cyllid ar gyfer Eiriolaeth a Chefnogi Hawliau Plant yn rhoi pwyslais cryf ar **wariant ataliol** - gan hysbysu, sicrhau a grymuso plant i wneud newidiadau cadarnhaol yn eu bywydau, a datrys problemau heb y straen sy'n deillio o'r angen i gael eu cyfeirio'n ddiangen at wasanaethau lefel uwch.

Hefyd, mae'r gyllideb ar gyfer MEIC - y llinell gymorth eiriolaeth a chyngor i blant a phobl ifanc - wedi ei diogelu. Mae MEIC yn darparu ymyriad sy'n golygu, mewn llawer o achosion, nad yw sefyllfaoedd yn gwaethygu i blant a phobl ifanc, ac o ganlyniad maent yn cadw eu lleoedd yn eu cartrefi.

6. Ystyriaethau trawsbynciol

Wrth ystyried datblygiad cynaliadwy ym mhroses y gyllideb o fewn Cymunedau a Threchu Tlodi, mae penderfyniadau wedi eu gwneud sy'n adlewyrchu pum egwyddor allweddol datblygiad cynaliadwy:

- *Cydweithredu* – cydnabod na all unrhyw sefydliad ar ei ben ei hun ddatrys yr heriau 'cynaliadwyedd' y mae Cymru'n eu hwynebu. Trwy barhau i gefnogi cyngor ar ddatblygiad cynaliadwy i bob sector, gallwn gynorthwyo i nodi cyfleoedd i gydweithredu. Byddwn hefyd yn parhau i fynd ar ôl cyfleoedd i gydweithredu ym mhob rhan o'r Llywodraeth a chyda phartneriaid eraill, gan gynnwys y trydydd sector, er mwyn sicrhau bod rhaglenni a gwasanaethau'n ymestyn i'r cymunedau sydd â'r angen mwyaf amdanynt.
- *Integreiddio* - mae gan ein rhaglenni Dechrau'n Deg, Teuluoedd yn Gyntaf a Chymunedau'n Gyntaf ganlyniadau cyffredin sy'n hybu ffyniant a chyflogaeth, dysgu a chyflawni potensial, ac iechyd a lles. Maent hefyd yn cynorthwyo i gyflawni amcanion yn ein Cynllun Cydraddoldeb Strategol. Mae'r canlyniadau hyn yn cael eu cyfuno mewn Fframwaith Canlyniadau Cyffredin, sydd â'r nod o sicrhau bod y dulliau gweithredu'n cyd-fynd yn well ym mhob un o'r tair rhaglen.
- *Hirdymor* – buddsoddi mewn cymorth blynyddoedd cynnar a chymorth i deuluoedd, gan fod y dystiolaeth yn dangos y bydd gan hyn fwy o fuddion yn yr hirdymor.
- *Atal* – ceisio ymdrin â phroblemau wrth eu ffynhonnell, yn hytrach nag ymdrin â chanlyniadau'r problemau hyn yn hwyrach. Mae gwaith ataliol ac ymyriad cynnar yn ddull sydd o fudd i bobl a chymunedau ond hefyd â'r potensial i arbed arian yn yr hirdymor. Mae'r dull hwn wrth wraidd ein rhaglenni trechu tlodi, yn enwedig Teuluoedd yn Gyntaf, a'n dull o ymdrin ag anghydraddoldebau a brofir gan bobl â nodweddion gwarchoddedig.
- *Canolbwyntio ar drigolion / ymgysylltu* – cydnabod pwysigrwydd cynnwys pobl yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt: er enghraifft mae cyfranogiad cymunedol yn nodwedd allweddol o raglen Cymunedau'n Gyntaf.

Mae'n hanfodol blaenoriaethu anghenion y bobl dlotaf ac amddiffyn y rhai hynny sydd dan yr anfantais fwyaf ac sydd fwyaf agored i niwed, yn enwedig yn yr hinsawdd economaidd bresennol. Mae'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol a'r Cynllun Gweithredu ar gyfer Trechu Tlodi yn darparu fframwaith pwysig ar gyfer yr ymdrechion hyn. Yn benodol, mae camau i drechu tlodi a chamau i leihau anghydraddoldeb yn cyd-fynd â'i gilydd ond hefyd yn ategu ei gilydd.

Mae tystiolaeth yn dangos bod pobl â nodweddion gwarchoddedig penodol mewn mwy o berygl o fyw ar aelwydydd incwm isel, a bydd mentrau trechu tlodi felly yn cael effaith gadarnhaol ar y grwpiau hynny. Rydym hefyd yn gwybod bod grwpiau ethnig lleiafrifol, pobl anabl, unig rieni (sy'n bennaf yn fenywod), a phobl iau nad ydynt mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant mewn mwy o berygl o fyw ar aelwydydd incwm isel. Yn benodol, mae pobl anabl wedi eu cynrychioli'n anghymesur ar aelwydydd economaidd anweithgar ac aelwydydd heb waith. Byddwn yn parhau i nodi cyfleoedd i "asio" Cynllun Cydraddoldeb Strategol

Llywodraeth Cymru ag amcanion y Strategaeth Tlodi Plant a'n Cynllun Gweithredu ar gyfer Trechu Tlodi, a chefnogi'r plant a'r teuluoedd hynny â nodweddion gwarchoddedig penodol. Rhoddir mwy o bwyslais eisoes ar fonitro canlyniadau'r grwpiau hynny sydd mewn perygl o fyw mewn tldi a'r rhai hynny â nodweddion gwarchoddedig yn y rhaglenni yn y portffolio Cymunedau a Threchu Tlodi.

7. Sylwadau ar Gamau Gweithredu a manylion y dyraniadau i'r Llinell Wariant yn y Gyllideb

Rhoddir crynodeb o ddyraniadau Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd ar lefel y Llinell Wariant yn y Gyllideb yn Atodiad 1. Mae hwn yn rhoi manylion:

- dyraniadau 2015-16;
- dyraniadau 2014-15 – mae alldro rhagamcanol ar gyfer 2014-15, ar yr adeg hon o'r flwyddyn ariannol, yn cyd-fynd â'r gyllideb; a
- ffigurau alldro terfynol 2013-14.

Sylwer, nid yw cylch hwn y Gyllideb Ddrafft yn ymestyn y tu hwnt i un flwyddyn ariannol 2015-16. Felly, nid oes ffigurau dangosol ar gael ar gyfer 2016-17 ar yr adeg hon.

Mae'r newidiadau sylweddol o gymharu â'r ffigurau dangosol a gyhoeddwyd yn flaenorol ar gyfer 2015/16 ar gyfer Prif Grŵp Gwariant Cymunedau a Threchu Tlodi fel a ganlyn:

Camau	Teitl Llinell Wariant yn y Gyllideb	2015-16 Cynlluniau Dangosol Cyllideb Derfynol wedi ei hailnodi £	2015-16 Newidiadau £	2015-16 Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd £
Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd	Teuluoedd yn Gyntaf	44,608	-956	43,652
Cymunedau a Threchu Tlodi (Cyfalaf)	Dechrau'n Deg	2,000	4,950	6,950
Cefnogi Pobl	Grant Cefnogi Pobl	130,218	-5,809	124,409

- Gostyngiad o £0.96 miliwn i Deuluoedd yn Gyntaf

Gwelir yr effaith mewn dau faes. Gostyngiad mewn gwariant ar werthuso - bydd angen ail-drafod costau gwerthuso. Yn ail, gostyngiad 'amser real' o £2 filiwn yn y gyllideb sydd ar gael i awdurdodau lleol. Fodd bynnag, disgwylir y bydd awdurdodau lleol yn parhau i allu darparu elfennau allweddol y rhaglen fel yr esboniwyd uchod.

- Cynnydd o £4.95 miliwn mewn cyfalaf Dechrau'n Deg

Wedi ei drosglwyddo o fewn y Prif Grŵp Gwariant i gefnogi'r rhaglen Dechrau'n Deg wrth iddo ymestyn i ddarparu cymorth i ddwywaith cymaint o blant, o 18,000 i 36,000. Bydd y cyllid ychwanegol yn darparu digon o gyllid i bob awdurdod lleol ddarparu pob un o bedair elfen y rhaglen, yn ogystal â sicrhau bod cyfleusterau gofal plant o ansawdd da, safleoedd ar gyfer

gwaith grŵp, er enghraifft rhaglen rianta, a swyddfeydd ar gyfer timau Dechrau'n Deg ar gael yn yr ardal leol.

- Gostyngiad o £5.8 miliwn i'r rhaglen Cefnogi Pobl

Bydd y gostyngiad hwn yn effeithio ar bob rhan o'r gymuned y mae angen ein cymorth arnynt drwy'r cynllun hwn. Mae hyn yn cynnwys plant a phobl ifanc. Byddwn yn gweithio gyda'n partneriaid darparu i sicrhau ein bod yn gallu lliniaru effaith y gostyngiad hwn drwy ddulliau gwell o weithio.

8. Hawliau Plant

Mae Mesur Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011 yn rhoi dyletswydd ar holl Weinidogion Cymru i roi sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a rhaid iddynt fod yn gwbl ymwybodol o'r ddyletswydd pan fyddant yn gwneud eu penderfyniadau, gan gynnwys penderfyniadau cyllidebol.

Ym mis Mai 2014 diweddarodd Llywodraeth Cymru ei Chynllun Hawliau Plant sy'n nodi'r trefniadau y mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru fod wedi eu sefydlu i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r ddyletswydd. Mae Cynllun Hawliau Plant 2014 yn sefydlu prosesau cadarn i sicrhau bod y Gweinidogion yn gweithredu'n unol â'u dyletswydd o dan adran 1 o'r Mesur.

Fodd bynnag, nid yw Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant yn orfodol (y ddyletswydd yw rhoi sylw dyledus) ond mae hwn yn adnodd y mae Llywodraeth Cymru wedi ei ddatblygu i gynorthwyo i gydymffurfio â'r ddyletswydd.

Defnyddiwyd Dull Asesu Effaith Integredig ar gyfer cyllideb 2015-16, gan roi ystyriaeth i'r holl ddyletswyddau a'r asesiadau effaith gorfodol. Mae hawliau plant a Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn wedi eu hystyried fel rhan o'r Dull Asesu Effaith Integredig hwn.

Mae'r dull hwn wedi ei gryfhau eto trwy gyflwyno Grŵp Cynghorol y Gyllideb ar Gydraddoldeb a'i waith i wella'r broses Asesu Effaith trwy ddull integredig; a'r gwaith y mae wedi ei wneud i gynorthwyo i gyfrannu at y broses o wneud penderfyniadau ynglŷn â'r gyllideb.

Yn ogystal, mae'r gyllideb Cefnogaeth i Hawliau Plant o fewn y Cam Gweithredu ar Blant, Pobl Ifanc a Theuluoedd wedi'i dargedu'n benodol ar ddatblygu hawliau plant a Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011, cefnogi Gweinidogion a swyddogion i gydymffurfio â'r ddyletswydd ar Weinidogion i roi 'sylw dyledus' i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, a hybu gwybodaeth a dealltwriaeth o Hawliau Plant a Phobl Ifanc. Mae hyn yn cynnwys:

- cyllid ar gyfer Swyddfa'r Comisiynydd Plant,
- cyllid ar gyfer Meic, y Llinell Gymorth Eiriolaeth a Chyngor i blant a phobl ifanc
- dyraniad penodol yn y gyllideb i ddatblygu'r argymhellion a gyflwynwyd yn adolygiad Meic
- cefnogi ac ariannu gwaith y Grŵp Arbenigol Gweinidogol ar Eiriolaeth a'r Grŵp Arbenigol Pobl Ifanc ar Eiriolaeth;
- darparu'r Grŵp Arbenigol Pobl Ifanc ar Eiriolaeth - cynhadledd/cyfarfod estynedig;
- parhau â'r contract i ddarparu menter a fydd yn gwella ymwybyddiaeth a dealltwriaeth, ac yn hybu eiriolaeth broffesiynol annibynnol ymhlith gwasanaethau cymdeithasol a

gweithwyr proffesiynol eraill sy'n gweithio gyda grwpiau o blant a phobl ifanc ledled Cymru sy'n agored i niwed;

- elfen gyfranogiad Grant Datblygiad Plant a Theuluoedd ar gyfer hybu Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, Cyfranogiad ac Eiriolaeth;
- parhau â'r contract ar gyfer gweithwyr hyfforddi proffesiynol sydd â swyddogaeth hyfforddi eu hunain mewn hawliau plant, cyfranogiad ac eiriolaeth; gan gynnwys darlithwyr, hyfforddwyr gwaith cymdeithasol, athrawon, gweithwyr ieuencid, gweithwyr iechyd proffesiynol, heddlu ac ati; a
- pharhau â'r gwaith o hybu hawliau plant yn unol ag Adran 5 o 'Fesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011 trwy ddefnyddio (a datblygu) adnoddau hybu presennol gan gynnwys tudalennau gwefan Llywodraeth Cymru, gwefan Gwneud Pethau yn Lawn Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, Cyfranogiad ac Eiriolaeth, y Porth Cyfranogiad, y pecyn hyfforddi ar-lein, Gweithdrefn Gwynion Plant a Phobl Ifanc, yr Ap a'r clip ar YouTube.

9. Meysydd penodol

Dechrau'n Deg

Cynhaliodd swyddogion ymchwil i weld pa mor ymarferol fyddai casglu gwybodaeth a fyddai'n dangos faint o blant a oedd wedi cael budd o bob un o bedair elfen y rhaglen. Daethant i'r casgliad na fyddai'n bosibl casglu'r wybodaeth hon heb roi baich ychwanegol ar awdurdodau lleol a hynny ag ychydig iawn o fudd o ran dealltwriaeth ychwanegol o weithrediad llwyddiannus y rhaglen. Rydym yn casglu llawer iawn o wybodaeth ar hyn o bryd sy'n cynorthwyo i reoli'r rhaglen, ac mae llawer ohoni hefyd yn cyfrannu at Ddatganiad Ystadegol Dechrau'n Deg. Mae gennym system bellach i wella'r rhaglen yn barhaus, trwy ein proses Rheoli Cyfrifon, ac rydym wedi cytuno ar Gynllun Gwella Ansawdd gyda phob awdurdod lleol. Mae Rheolwyr Cyfrif yn defnyddio'r wybodaeth reoli yr ydym yn ei chasglu i gyfrannu at y broses wella hon. Hefyd, mae gwerthusiadau Dechrau'n Deg yn cyfrannu tuag at ein hasesiad o werth am arian y rhaglen.

Mae gwerthusiad Dechrau'n Deg wedi dangos yn eglur bod y rhaglen yn cael effaith gadarnhaol. O ganlyniad rydym wedi ymrwymo'r cyllid angenrheidiol er mwyn cwblhau'r broses o ehangu'r rhaglen.

Grant Trefniadaethol Plant a Theuluoedd

Nod lefel uchel y Grant Cyflawni dros Blant a Theuluoedd yw lleihau anghydraddoldebau o ran iechyd, addysg a chanlyniadau economaidd i blant sy'n byw mewn tlodi.

Mae dulliau ataliol ac ymyriad cynnar yn agweddau allweddol ar Greu Cymunedau Cryf ac mae ein rhaglenni blaenllaw Dechrau'n Deg a Theuluoedd yn Gyntaf yn ymatebion cadarnhaol, amlasiantaeth i'r agenda tlodi ac i wella canlyniadau. Dyna yw pwyslais y **Grant Cyflawni dros Blant a Theuluoedd** sydd â'r bwriad o gefnogi'r agenda trechu tlodi trwy atgyfnerthu gwaith ein rhaglenni allweddol yn ogystal â gwaith rhaglenni gofal plant, hawliau plant, chwarae a chyfranogiad a weithredir gan Lywodraeth Cymru. Mae'r grant yn ategol ac mae'n ychwanegu gwerth at y rhaglenni a reolir gan Is-adran Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd Llywodraeth Cymru mewn pum maes blaenoriaeth penodol, sef:

- **Gofal Plant:** Yn gynyddol, mae gofal plant fforddiadwy o ansawdd da ar gael i deuluoedd ledled Cymru
- **Chwarae:** Mae mwy o gyfleoedd i blant yng Nghymru chwarae.
- **Cefnogi Teuluoedd - Hysbysu:** mae teuluoedd yn cael eu hysbysu'n briodol am y cymorth ariannol ac ymarferol sydd ar gael ar eu cyfer.
- **Cefnogi Teuluoedd- Ymgysylltu:** mae teuluoedd 'na chlywir eu llais yn aml' yn ymgysylltu ac yn defnyddio'r rhaglenni, y cymorth a'r gwasanaethau sydd ar gael ar eu cyfer.
- **Datblygu Polisiâu a Strategaethau:** Cymorth ar gyfer datblygu polisiâu a strategaethau ar gyfer Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd. Cynyddu'r cyfleoedd systemig i Blant a Phobl Ifanc gymryd rhan mewn penderfyniadau sy'n effeithio arnynt a sicrhau y **clywir eu lleisiau**.

Mae'r grant yn cefnogi teuluoedd mewn dulliau ymarferol, mesuradwy, gyda phwyslais penodol ar ddatblygu cryfder a gallu teuluoedd i fod yn llai dibynnol ar ymyriadau parhaus.

Mae'r holl gynigion llwyddiannus wedi gallu dangos uchelgais, gwerth am arian a mesurau amlwg i'w cyflawni sy'n cyfrannu at y blaenoriaethau. Mae'r cynigion hefyd yn cynnwys meini prawf priodol ar gyfer mesur perfformiad y gall Llywodraeth Cymru eu defnyddio i asesu sut mae pethau'n mynd.

Disgwylir i ymgeiswyr llwyddiannus weithio'n agos gyda sefydliadau eraill sydd wedi derbyn Grant Cyflawni dros Blant a Theuluoedd er mwyn darparu'r budd mwyaf.

Prosiectau a Ariennir

Mudiad Meithrin – Mae'r prosiect CWLWM wedi derbyn £4,324,396 dros gyfnod o 3 blynedd i ddarparu atebion arloesol i greu cyfleoedd gofal plant a chwarae hyblyg a fydd yn bodloni anghenion rhieni a theuluoedd. Bydd y grant yn ariannu amrywiaeth o wasanaethau a gweithgareddau gan gynnwys lleoedd gofal plant, hyfforddiant rhianta ac ymchwil i faterion gofal plant a chwarae.

Groundwork Cymru – Mae'r Prosiect Chwarae Cynaliadwy wedi derbyn £1,410,028 i gynyddu profiadau chwarae i blant yn yr awyr agored, gwella eu hansawdd a'u gwneud yn fwy hygyrch, mewn ardaloedd sy'n dioddef o lefelau uchel o amddifadedd. Disgwylir i dros 11,500 o blant gymryd rhan mewn gweithgareddau prosiectau chwarae fel rhan o raglen waith y prosiect.

ProMo Cymru – Mae'r prosiect Teuluoedd Gwybodus wedi derbyn £1,532,391 dros gyfnod o dair blynedd i ddatblygu gwasanaeth gwybodaeth ddwyieithog ar-lein i deuluoedd. Bydd y gwasanaeth arfaethedig yn darparu gwybodaeth trwy amrywiaeth o lwybrau digidol gan gynnwys cyfryngau cymdeithasol a bydd yn bosibl cael gafael ar y wybodaeth ar ddyfeisiau symudol ac offer technoleg gwybodaeth mwy confensiynol yn y cartref.

Tros Gynnal Plant – Mae Prosiect Ymgysylltu â Theuluoedd trwy Dulliau Adferol Cymru Gyfan wedi derbyn £882,000 dros gyfnod o dair blynedd i gynghori a darparu hyfforddiant ar y fethodoleg Dulliau Adferol. Bydd dros 550 o rieni ac ymarferwyr yn dilyn hyfforddiant yn ystod cyfnod y prosiect.

Plant yng Nghymru – Mae'r prosiect Trechu Tlodi a Hybu Hawliau Plant wedi derbyn £1,874,527 dros gyfnod o dair blynedd i greu canolfan ragoriaeth i sicrhau y clywir "Llais y Plentyn". Bydd y prosiect yn hybu hawliau plant, yn codi ymwybyddiaeth, yn sefydlu ac yn hybu arfer gorau, yn hysbysu ac yn galluogi plant a phobl ifanc i gymryd rhan, ac yn darparu cyngor ar sail tystiolaeth ar faterion sy'n ymwneud â hawliau plant.

Cyfranogiad

Mae'r cynnig gan Blant yng Nghymru yn canolbwyntio ar hybu hawliau plant a chyfranogiad plant, pobl ifanc a phobl sy'n gweithio gyda nhw a'u cynrychioli. Byddant yn defnyddio mecanweithiau sy'n bodoli eisoes, megis fforymau ieuencid sirol, cynghorau ysgol a rhwydweithiau cyfranogi eraill, i alluogi plant a phobl ifanc i gymryd rhan yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt. Byddant wedyn yn dylanwadu'n effeithiol ar ddatblygiad polisïau ac yn cynorthwyo gweithlu sydd â gwell gwybodaeth ac sydd wedi ymgysylltu'n well i roi Polisïau Llywodraeth Cymru ar waith.

Tlodi Plant

Dim ond ym mis Gorffennaf eleni y cyhoeddwyd gwerthusiad Strategaeth Tlodi Plant 2011 felly nid ydym wedi gallu ei ystyried yn fanwl mewn penderfyniadau ar gyllideb ddrafft 2015/16. Fodd bynnag bydd y gwersi o'r gwerthusiad yn parhau i hysbysu ein dull gwaith, fel a nodwyd yn eglur yn y Strategaeth Tlodi Plant ddiwygiedig sy'n destun ymgynghoriad ar hyn o bryd; a hefyd yn y gwaith sy'n cael ei wneud gan wahanol Adrannau.

Mae tystiolaeth o werthusiad Strategaeth Tlodi Plant 2011 yn awgrymu bod y dull yr ydym yn ei arddel yng Nghymru yn debygol o wneud cyfraniad pwysig at drechu tlodi, ond bod hyn yn debygol o ddigwydd yn yr hirdymor. O ganlyniad, mae'n hanfodol bod gennym Strategaeth Tlodi Plant yng Nghymru sy'n parhau i chwilio am gyfleoedd i wella amgylchiadau a chanlyniadau teuluoedd incwm isel ar hyn o bryd, yn ogystal â chyfleoedd i sicrhau ein bod yn atal plant sy'n cael eu magu mewn tlodi ar hyn o bryd rhag dod yn aelwydydd incwm isel yn y dyfodol.

Mae'r gwerthusiad yn awgrymu nad yw graddfa'r rhaglenni'n ddigonol ar hyn o bryd i gael effaith ar y lefel ofynnol, o ran trechu tlodi. Mae'n hanfodol felly ein bod yn canfod mwy o gyfleoedd a fydd yn ein galluogi i sicrhau newid ar y lefelau angenrheidiol. Er enghraifft, mae ein Cynllun Gweithredu ar gyfer Trechu Tlodi yn cydnabod swyddogaeth tai ac adfywiad, prosesau caffael cyhoeddus a dull gwaith sy'n canolbwyntio ar fuddion cymunedol, o ran creu cyfleoedd hyfforddiant a chyflogaeth i bobl sy'n byw mewn cymunedau difreintiedig.

Roedd y gwerthusiad yn canolbwyntio ar 20 o raglenni sy'n cyfrannu at drechu tlodi plant yng Nghymru. Dewiswyd y rhaglenni hyn i'w cynnwys yn y gwerthusiad yn 2012/13. Ers hynny, sefydlwyd polisïau a rhaglenni newydd i wella canlyniadau i blant a phobl ifanc sy'n byw mewn teuluoedd incwm isel. Er enghraifft, mae'r Gweinidog Addysg a Sgiliau wedi lansio, ers hynny, "Ailysgrifennu'r Dyfodol" sy'n nodi dull Llywodraeth Cymru o dorri'r cyswllt rhwng tlodi a chyrhaeddiad addysgol. Mae'r Gweinidog Addysg a Sgiliau hefyd wedi cyhoeddi £20 miliwn ar gyfer Her Ysgolion Cymru - rhaglen flaenllaw Llywodraeth Cymru ar gyfer gwella ysgolion.

Rydym ar hyn o bryd yn ymgynghori ar Strategaeth Tlodi Plant ddiwygiedig sy'n ein hymrwymo i barhau i fyfyrion ar ganfyddiadau'r gwerthusiad – er mwyn sicrhau y gall y polisïau

a'r rhaglenni yr ydym yn eu datblygu i drechu tlodi gael yr effaith fwyaf bosibl a'r budd mwyaf posibl i'r bobl hynny y mae angen cymorth arnynt. Mae'n hanfodol bod adrannau'n parhau i ddatblygu ac addasu'r gwaith y maent yn ei wneud, ar sail y dystiolaeth orau sydd ar gael, i ymdrin â thlodi plant yn uniongyrchol. Mae'r strategaeth ddiwygiedig hefyd yn cynnwys ymrwymiad i helpu pobl i gael cyflogaeth gynaliadwy trwy gymorth uniongyrchol i fusnesau; hwyluso twf swyddi yn y sector preifat trwy wella'r amgylchedd busnes cyffredinol; a helpu i greu'r amgylchiadau a'r fframwaith priodol er mwyn i'r sector preifat ffynnu.

Ni allwn anwybyddu'r ffaith nad yw'r holl ysgogiadau ar gael i Lywodraeth Cymru ddylanwadu ar lefelau tlodi. Cyfrifoldeb Llywodraeth y DU yw rhai o'r ysgogiadau mwyaf pwysig - fel newidiadau i'r system dreth a budd-daliadau. Mae'r ymchwil annibynnol diweddaraf gan y Sefydliad Astudiaethau Cyllid yn nodi bod newidiadau treth a budd-daliadau, hyd yn oed o'u hystyried gyda'i gilydd, yn debygol o olygu colled flynyddol o ryw £720 miliwn i Gymru yn 2015/16. Y golled wythnosol gyfartalog fesul aelwyd yw tua £11. Mae effeithiau'r diwygiadau i'r gyfundrefn les yn sylweddol a phobl dlawd Cymru fydd yn parhau i ddiodeff yr ergyd waethaf. Er hyn, mae llawer y gall Llywodraeth Cymru ei wneud - yn enwedig o ran gwella cyrhaeddiad addysgol, cynyddu sgiliau, lleihau nifer y bobl sydd heb waith, a gwella canlyniadau iechyd.

Comisiynydd Plant Cymru

Mae cyllideb Comisiynydd Plant Cymru wedi ei diogelu ar gyfer 2015/16. Bydd yr adolygiad annibynnol yn dod i ben ym mis Rhagfyr 2014 pan fydd yr adolygwr yn cyflwyno ei ganfyddiadau i'r Gweinidog. Nid ydym am ragdybio canfyddiadau'r adolygiad hwn ac felly mae'n rhy gynnar i'w hadlewyrchu yn nyraniadau'r Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2015/16.

Eiriolaeth

Mae gwerthusiad llawn o MEIC wedi ei gwblhau ac mae'r canfyddiadau'n gadarnhaol iawn. Canfuwyd y dylai MEIC barhau i dderbyn cyllid gan fod digon o dystiolaeth yn dangos ei fod yn gwneud gwahaniaeth cadarnhaol i blant a phobl ifanc. Mae contract presennol MEIC yn dod i ben ym mis Mawrth 2015. Mae argymhellion y gwerthusiad wedi eu cynnwys yn y fanyleb newydd sydd wedi ei chynnig i dendr agored.

Mae cyllideb MEIC felly wedi ei diogelu yn unol ag ymrwymiad y llywodraeth i ddiogelu gwasanaethau rheng flaen sy'n effeithiol ac y profwyd eu bod yn gwneud gwahaniaeth cadarnhaol.

MEIC yw'r agwedd berthnasol ar bortffolio'r Gweinidog ynglŷn ag eiriolaeth a hybu eiriolaeth fel dull o gefnogi plant a phobl ifanc.

Wrth werthuso MEIC, aeth y sefydliad a gafodd y contract ati i gyfweld rhanddeiliaid gan gynnwys gweithwyr proffesiynol sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc, sefydliadau anllywodraethol, awdurdodau lleol a swyddfa'r Comisiynydd Plant. Cynhaliwyd 5 o grwpiau ffocws ledled Cymru hefyd gyda phlant a phobl ifanc. Roedd canlyniad y gwerthusiad yn gadarnhaol iawn ac er bod yr argymhellion wedi eu cynnwys yn y fanyleb newydd, mae'r gyllideb wedi ei diogelu i adlewyrchu canlyniad y gwerthusiad a'r dystiolaeth bod y prosiect wedi gwneud gwahaniaeth cadarnhaol i blant a phobl ifanc.

Polisi Chwarae a Gofal Plant

Rydym yn cynyddu'r gyllideb Gofal Plant a Chwarae yn 2015-16 sy'n dangos ein hymrwymiad i fuddsoddi mewn cymorth gofal plant a chefnogi datblygiad y sector gofal plant, sy'n hanfodol er mwyn sicrhau bod pobl yn gallu dilyn hyfforddiant neu gael cyflogaeth a hefyd bod plant yn cael budd o brofiadau gofal plant o ansawdd da.

Leslie Griffiths AC
Y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi

CYLLIDEB ADNODDAU – Terfyn Gwariant Adrannol							
Maes Rhaglenni Gwariant	Camau Gweithredu	Teitl y Llinell Wariant yn y Gyllideb	2013-14 Alldro	2014-15 Cyllideb Atodol Mehefin 2014	2015-16 Cyllideb Derfynol Cynlluniau Dangosol	2015-16 Newidiadau	2015-16 Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd
Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd	Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd	Y Comisiynydd Plant	1,715	1,715	1,715	0	1,715
		Teuluoedd yn Gyntaf	45,779	46,908	44,608	-956	43,652
		Dechrau'n Deg	60,535	72,094	76,894	0	76,894
		Strategaethau Gofal Plant a Chwarae	4,074	3,016	2,716	50	2,716
		Cefnogi Hawliau Plant	573	805	405	-48	357
		Eiriolaeth	904	1,075	1,075	-15	1,060
		Cyfanswm Maes Rhaglenni Gwariant/Camau Gweithredu	113,580	125,613	127,413	-969	126,444
	Cyfanswm Adnoddau		113,580	125,613	127,413	-969	126,444

CYLLIDEB GYFALAF – Terfyn Gwariant Adrannol							
Maes Rhaglenni Gwariant	Camau Gweithredu	Teitl y Llinell Wariant yn y Gyllideb	2013-14 Alldro	2014-15 Cyllideb Atodol Mehefin 2014	2015-16 Cyllideb Derfynol Cynlluniau Dangosol	2015-16 Newidiadau	2015-16 Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd
Cymunedau a Threchu Tlodi	Cymunedau a Threchu Tlodi	Dechrau'n Deg	11,186	8,000	2,000	4,950	6,950
		Cyfanswm Maes Rhaglenni Gwariant/Camau Gweithredu	11,186	8,000	2,000	4,950	6,950
	Cyfanswm Cyfalaf		11,186	8,000	2,000	4,950	6,950

	Cyfanswm Terfyn Gwariant Adrannol		124,766	133,613	129,413	3,931	133,344
--	--------------------------------------	--	---------	---------	---------	-------	---------